

ĐÔI NÉT VỀ SỰ NGHIỆP CỦA GIÁO SƯ NGUYỄN ĐỒNG CHI (06/01/1915 - 20/7/1984)

Giáo sư Nguyễn Đồng Chi sinh ngày 06/01/1915 tại Phan Thiết, nguyên quán xã Ích Hậu, huyện Can Lộc nay là huyện Lộc Hà, tỉnh Hà Tĩnh.

Năm 1931 tốt nghiệp tiểu học ở Nông Hội, ra Vinh mở Bình An độc phong, lập Kho sách bán trẻ, sáng tác *Chí quả quyết*, *Tài trẻ nước Nam*, *Vườn xuân bạn trẻ*, *Tìm ra châu Mỹ*, dịch *Một nhà tan hợp*, nêu danh cho thiếu nhi.

1933-1934 nghỉ dài vùng Kon Tum, cùng anh trai là Nguyễn Kinh Chi biên soạn sách dân tộc học *Mọi Kontum*, in 1937, nhờ Công sứ Paul Guilleminet, nhà dân tộc học người Pháp nên tới, học giả Nguyễn Văn Toại giới thiệu trên báo *Trí tri*.

Năm 1935, viết tập truyện *Yêu đời* nhờ giới thiệu của báo *Tiểu thuyết thứ Hai*.

Từ 1934-1938 học trung học ở Vinh kiêm phong viên *Thanh-Nghệ-Tĩnh tuần báo*. Nhiều tra tẻ nạn công hao ở nông thôn nặng bao lần lỗ lết, 1937 in thành tập phong số *Túp lều nát*, bỏ mất thăm Hà Tĩnh hách hồi.

Năm 1938, học hết Năm tam Trung học, không thi Thanh chung, trôi về cùng coi Mong Thông thờ trai ở quê nhà, học thêm chữ Hán, bắt đầu soạn *Việt Nam cổ văn học sử* (in 1942).

1939-1940, tham gia các phòng hát giam vùng Nghi Xuân (Hà Tĩnh), bắt đầu viết *Hát dặm Nghệ-Tĩnh* (in 1944), dịch *Thoái thực ký văn* (in 1944).

Năm 1942, ra Hà Nội nhờ sách ở Viện Văn Nông bác coi Pháp, lấy tài liệu biên soạn cuốn *Đào Duy Từ* (sách này nhờ giới thiệu của Học hội Alexandre de Rhodes, 1943).

Năm 1943, trôi về Hà Tĩnh, tham gia Việt Minh, làm Thủ lĩnh thanh niên Phan Anh huyện Can Lộc, thành lập Nội vụ trang giành chính quyền Can Lộc ngày 15/8/1945.

Năm 1946, viết báo *Truyền thanh* và *Kháng địch* ở Vinh, làm Chủ tịch Hội Văn hóa cứu quốc Nghe An, về sau chuyển sang công tác kinh tài, ra Hà Nội, tham gia cuộc kháng chiến Thủ lĩnh trong Tiểu đội Bui Quang Trinh thuộc Liên khu II.

Năm 1947, rút về Khu IV, làm Chánh văn phòng Non niên Ba Triệu, Chánh văn phòng Ban Kinh tài Liên khu IV, Giám đốc Nhà xuất bản Dân chủ môi Liên khu IV.

Năm 1949, viết truyện dài *Gặp lại một người bạn nhỏ* về cuộc kháng chiến Thủ lĩnh mà mình tham dõ.

Năm 1953, cùng anh trai và em trai xin nghỉ, về quê cấy ruộng và nghỉ dạy tại Trường cấp II Nguyễn Hàng Chi. Trong phong trào Giám tới ở Nghe-Tĩnh 1954, bỏ quy nhà chủ, phải nghỉ dạy.

Năm 1955, nhờ ông Trần Huy Liệu mời ra làm việc tại Ban Văn xuôi nhà Trung ương. Biên soạn *Lược khảo về thần thoại Việt Nam*, in và tái bản trong năm 1956. Sách vào miền Nam, Hoàng Trọng Miên sẽ dùng hầu nhờ nguyên văn cho cuốn *Việt Nam văn học toàn thư*, Tập I, bỏ báo chí Sài Gòn phê phán là “ảo văn” (1959).

Năm 1957, viết chung bộ *Sơ thảo lịch sử văn học Việt Nam*, 5 quyển (in 1957-1960).

Năm 1958, biên soạn *Kho tàng truyện cổ tích Việt Nam*, 5 tập, trong 25 năm (1958-1982), nhờ Maurice Durand và Lê Văn Hào giới thiệu Tập I và Tập II trên *Tập san Viễn Đông bác cổ Pháp (BEFEO)*, 1964; Tại Phong Châu giới thiệu Tập I, II, III trên tạp chí *Văn học*, 1975; Vũ Ngọc Khánh, Nguyễn Thò Hue, Hy Tuei và một số người khác nhận xét nhiều phê bình trên một số sách báo, tạp chí sau ngay toàn tập công bố cùng lúc (1993). Năm 2011, Jörg Engelbert (Đức) đưa tác phẩm vào mục “Märchen aus Vietnam” trong sách *Bách khoa thư truyện cổ tích thế giới (Enzyklopädie des Märchens)* bằng tiếng Đức.

Năm 1960, góp phần tích cực trong việc phát hiện di chôn hài cốt ở Núi Nổi, Thanh Hóa, nhờ Borisovsky (Liên Xô) nhanh gia cao trong cuốn *Thời kỳ quá khứ nguyên thủy ở Việt Nam*, Leningrad, 1966. Cùng năm này nghiên cứu ở Viện Hàn lâm Khoa học Trung Quốc trong 2 tháng.

Năm 1962, soạn *Hát giặm Nghệ-Tĩnh*, 3 tập (in 1962-1963).

Viết *Góp phần tìm hiểu lịch sử đấu tranh của nông dân Việt Nam trong xã hội phong kiến* (1965-1978) và *Lịch sử phong trào nông dân thời Trung đại*, Tập I (1965-1968, chưa in); tiếp tục viết Tập II.

1973-1974, cùng đoàn cán bộ Phủ Thủ tướng đi các phái đoàn nhiều lần ra biên giới Việt-Lao và Việt-Trung trong 18 tháng. Soạn tài liệu đi khảo Hoàng Sa và Trường Sa cho Phủ Thủ tướng.

Năm 1977, thành lập Ban Hán Nôm trong Ủy ban Khoa học Xã hội, nhờ bộ nhiệm làm Trưởng ban. Hai năm sau Ban Hán Nôm chuyển thành Viện Nghiên cứu Hán Nôm, lại nhờ bộ nhiệm Quyển Viện trưởng, nhưng chỉ một thời gian sau xin thôi chức, chuyển sang Ban Văn hóa Dân gian chuyển trách Tô Lý luận và làm nhà chí. Chủ biên *Địa chí văn hóa dân gian Nghệ-Tĩnh* (1981-1983, in 1995).

Năm 1984, nhờ phong Giao số. Cùng năm này nghiên cứu ở Viện Hàn lâm Khoa học Liên Xô, Viện Văn học Gruzia và Viện Văn học Ukraine trong 2 tháng, trở về thì nổi sốt rét.

Năm 1995, Hội thảo khoa học nhân 80 năm sinh và 10 năm mất nhờ Trung tâm Khoa học Xã hội và Nhân văn Quốc gia và Hội Văn nghệ Dân gian phối hợp tổ chức.

Năm 1996, nhờ truy tặng Giải thưởng Hồ Chí Minh đợt I về *Kho tàng truyện cổ tích Việt Nam*, *Lược khảo về thần thoại Việt Nam*, *Địa chí văn hóa dân gian Nghệ-Tĩnh*.

Năm 1999, nhờ truy tặng huy chương Độc lập hạng Nhì.

Năm 2004, Tòa năm kỷ niệm 20 năm mất, do Hội Nghiên cứu và Giảng dạy Văn học TP Hồ Chí Minh phối hợp với Hội Văn nghệ Dân gian TP Hồ Chí Minh tổ chức.

Năm 2011, Viện Viện Nông nghiệp cơ Pháp tại Hà Nội phối hợp với Viện Khảo cổ học tổ chức dịch xong sách *Mọi Kontum* ra tiếng Pháp. Cô quan phát triển Pháp hội trở lại chính cho Nxb Trẻ in song ngữ. Lê Hồng Lý (Viện Văn học) viết *Đời cùng bạn đọc*, Andrew Hardy (Viện Viện Nông nghiệp cơ Pháp) viết *Dẫn luận*.

Hy Tuei